

Naar het dal van de mensen

Kansen voor een geloofwaardige kerk

Pol Hendrix

“Toen ze de berg afdaalden (...) en terugkwamen bij de andere leerlingen zagen ze een grote menigte om hen heen staan” (Mc 9,9a.14a). Dat lezen we bij Marcus vlak na het centrale verhaal over Jezus’ verheerlijking op de berg. Het contrast tussen berg en dal is een bruikbaar beeld voor de moeilijke verhouding tussen kerk en samenleving. Ik wil hier enkele pijnpunten en wegen tot heropleving belichten. We kunnen ons toch niet zomaar neerleggen bij de situatie zoals die (nu) is! Ook bij ons is er toekomst mogelijk voor een authentiek kerkgebeuren, zelfs met die mensen die zich nu nog niet aangesproken voelen, maar wel zoekende zijn.

Tussen ik en wij

In onze moderne Westerse beschaving wordt veel belang gehecht aan het individu. Het belang van eigenwaarde en zelfontplooiing is groot. Elke mens heeft het recht om zichzelf te worden en als zodanig gelukkig te zijn. Dat is vooral handig in een kapitalistisch systeem waarin men ons kan aanpraten wat we daarvoor allemaal moeten heb-

ben (want ‘je bent het waard’)! En we hebben nogal wat nodig om ons eigen unieke zelf te kunnen zijn! Ga maar eens na wat je allemaal niet meer zou kunnen missen ... Toch stellen we vast dat in elke mens daartegenover een sterke drang naar gemeenschap, naar verbondenheid leeft. Er kunnen zijn voor een ander wordt hoog gewaardeerd. Het ‘ik’ kan trouwens niet zonder de andere be-

staan. Anderen zorgen er mee voor dat je wordt wie je bent. Je bent nooit af. Een mens groeit en evolueert doorheen allerlei ervaringen, die als positief dan weer als negatief geduid worden. We worden door het leven getekend, zoals dat heet. En dat leven is toch vooral een samen-leven. Het is het samenspel van mensen dat je erbij houdt. Zelfs als je liefst een kluizenaar zou willen zijn, dan nog zie je dat in dat plaatje ook andere mensen passen. Het mens zijn is toch vooral een 'er zijn voor'.

Elke mens is in wezen religieus, d.w.z. weet zich deel van een groter geheel, verbonden met anderen, het andere en zelfs de Andere. Dat laatste natuurlijk enkel voor diegenen die dat niet geheel hebben weggerationaliseerd. De spanning tussen het 'ik' en het 'wij' is voor elke mens en voor een samenleving erg voelbaar. Ieder wil zijn eigen ding doen, maar soms hunkeren we naar grootse dingen die we met velen samen kunnen realiseren. Oorlog voeren is het meest ondeugdelijke – maar wellicht het meest oorspronkelijke – voorbeeld dat we daarvan kunnen geven. Maar het kunnen natuurlijk ook groots opgezette humanitaire hulpacties zijn. Muziekfestivals en sportwedstrijden illustreren eveneens ons verlangen om met velen samen iets geweldigs mee te maken.

De kerk* zet niet minder graag grootse evenementen op. Dit niet zonder de hoop dat daarmee mensen bereikt kunnen worden die ze met haar doordeweekse en zondagse aanpak niet kan overtuigen. Toch blijkt het moeilijk om de betrokkenheid van mensen ook na het feest gaande te houden. Het is ermee als met het zaad dat op de rotsen valt en geen wortel kan schieten. Het is nu eenmaal zo dat de kerk als zodanig geen wortel kan schieten in het leven van de mensen. We zitten nu in een fase waarin men er eerder trots op is dat men zich van die kerk heeft kunnen losmaken. Ook al beginnen velen al te ervaren dat ze zodoende het kind met het badwater hebben weggesmeten. En nu zitten ze met dat lege bad en weten niet goed waar ermee naartoe. Terug naar af lijkt niet meteen een optie. Eigenlijk is het dus een wederzijds gemis.

Negatief imago

Godsdienst roept in onze tijd toch vooral negatieve associaties op. Je kan er ook niet naast kijken: wat zich tegenwoordig als godsdienst manifesteert in de media is niet fraai. En ja, het gaat dan om extremisme of fundamentalisme of hoe je 't ook wilt noemen, maar voor deze mensen zelf is het meestal wel een bewuste uiting van hun godsdienstigheid. En dan heb ik het niet enkel over islamistisch terrorisme, maar net zo goed over

bedenklijke wijzen om met het christelijk gedachtegoed om te gaan!

Op het politieke terrein verwacht men gelovigen eerder bij de rechtse partijen aan te treffen, terwijl het evangelie toch uitgesproken linkse ideeën oppert! Toch waren de katholieken vóór de oorlog (om het zo maar te situeren) de conservatieven, die niet erg happig waren op vernieuwingen en structurele veranderingen. We kennen allemaal het voorbeeld van priester Daens die tegen de burgerlijke stroom in en geïnspireerd door het evangelie het lot van de arbeiders wilde verbeteren. Men zal hem als een atypische katholiek beschouwen, wat veel zegt over de inhoud en de vorm van het katholicisme in die tijd, dat trouwens nog steeds niet geheel is uitgestorven.

Het tweede Vaticaans concilie wilde vijftig jaar geleden een nieuwe wind doen waaien in de kerk. Het werd toen als een grote sprong voorwaarts gezien, maar van hieruit bekeken, blijken ze wel aan hun sprong begonnen te zijn, maar zijn ze nog niet met de voeten terug op de grond gekomen. Ondertussen hebben twee pausen van die sprong al een estafetteloop gemaakt! Binnenkerkelijk zitten we in elk geval met nog heel wat hardnekkige opvattingen die het imago van de kerk geen goed doen. Het farizeïsme in de kerk is groot, mogen we toch wel zeggen. Haar hiërarchische structuur en haar dogmatische denken lijken zo pijnlijk ver af te staan van wat het evangelie ons leert! Zolang het kerkinstituut juist daarin haar eigenheid vindt, zal er geen verandering ten goede mogelijk zijn. Zelfkritiek is niet meteen een van haar betere eigenschappen, laten we dat ook zeggen. Ten velde gebeuren er ondertussen vele goede dingen, maar het vergt een creatieve gehoorzaamheid van alle kerkdienaren die een pastoraat willen blijven uitbouwen op grond van hun geloof in de bevrijdende boodschap van Jezus Christus ...

Het roomse paleis

In scherp contrast met die bevrijdende boodschap staat een kerk van formules en dogma's, die tot in de details wil bepalen welke woorden er in welke volgorde in de liturgie gesproken moeten worden of wat we precies moeten geloven (catechismus) of aan welke voorwaarden iemand precies moet voldoen om een sacrament te mogen ontvangen of wie er in aanmerking komt om in de liturgie voor te gaan of te preken en ga zo maar verder. Is de kerk een huis van vertrouwen ... of eerder van wantrouwen? Als we vertrouwen verstaan als een synoniem van geloven, dan zouden we het eerste mogen verwachten, maar ik stoot zo vaak op voorbeelden die het tweede suggereren. Is het misschien vooral een psychologische kwestie, in die zin dat mensen die hogerop in de kerkelijke hiërarchie functioneren zich niet goed in hun vel voelen? Of heeft het te maken met het toenemende verlies van invloed van de kerk naar buiten uit, dat men dit compenseert met een grotere controle en machtsuitoefening naar binnen toe? Natuurlijk zijn er mensen die zich goed voelen bij een sterk centraal gezag, maar er zijn er nog veel meer die er eerder ziek van worden. Aan de basis doen velen wat ze kunnen om de pil te verzachten, door vooral hun geweten en hun geloof te volgen dan

wel het roomse boekje naar de letter uit te voeren. Toch komen ze zo gemakkelijk tussen hamer en aambeeld terecht. Het compromis is nooit een ideale oplossing, al lijkt het meestal de enig haalbare. Wat niet wegneemt dat er ook gedurfde keuzes worden gemaakt, die we enkel maar kunnen toejuichen!

Ik gebruik voor het kerkinstituut wel eens het beeld van een gigantisch en grotesk paleis, opgetrokken in verschillende stijlen omdat er altijd maar weer wordt bijgebouwd. Zelden wordt er iets afgebroken. Veel wordt er gerestaureerd, slechts bij uitzondering wordt er iets gerenoveerd ... Diep verborgen in de catacomben van dat paleis kan je het oorspronkelijk evangelische huisje vinden, waarmee het allemaal begon, maar wie wil er nog komen? De bewoners van het paleis wéten dat het er is en blijken genoeg te hebben aan die kennis. Daarenboven is voor hen dat kleine huisje maar een onderdeel van het verhaal, zoals het aan het paleis te zien is.

Als buitenstaander raak je er maar moeilijk binnen – je zou er trouwens verloren lopen – als je al weet langs welke deur je binnen kan. Men dént dat men er wel een zicht op heeft, maar weinigen hebben tegenwoordig nog een genuanceerde kijk op kerk en godsdienst. Men bedient zich nogal ge-

makkelijk van clichés en platitudes. Nochtans is de kerk een complex gegeven, waar je niet zomaar doorheen fietst. Je moet met zoveel factoren rekening houden. Niet in het minst met de zware ballast van twintig eeuwen. De kerk valt zoveel te verwijten, maar net zo goed kan zij daar zo veel goede daden tegenover stellen. Als dat niet zo was, hoe zou ik dan kunnen zeggen dat ik van haar hou?

Plekken van geloof

Ik hoor het zo dikwijls zeggen door mensen die niet kerkgebonden zijn: 'Je moet toch niet naar de kerk gaan om gelovig te zijn!' Het doet me telkens pijn, maar ze hebben natuurlijk niet helemaal ongelijk. Althans in zoverre dat met 'het naar de kerk gaan' niet alles is gezegd over het gelovig zijn. Uiteraard gaat het over een manier van leven, maar de **regelmatige kerkgang** blijft wel een essentieel onderdeel van een christelijke geïnspireerde levenskeuze. (Ze is even noodzakelijk als een regelmatige stoelgang ...) Al is het doel niet mensen terug in de kerk te krijgen, toch zou dit wel het logische gevolg zijn van een vernieuwde evangelisatie. Die, zoals eerder gesuggereerd, niet enkel gericht moet zijn op de niet-kerkelijken!

Mensen zeggen ook wel eens dat wat in de kerk wordt verteld – niet enkel de inhoud, maar het hele taalgebruik – niet aansluit bij hun leefwereld. Ook daarin hebben ze gedeeltelijk gelijk. Als je maar **sporadisch in aanraking** komt met liturgische diensten dan moet je al geluk hebben dat je toevallig in een dienst terecht komt waar wél die aansluiting kan maken en wél een aanspreekbare taal hanteert. Ze bestaan immers wel, plekken van geloof waar relevante verkondiging gebeurt en mensen inspiratie vinden voor hun levenskeuzes. Daar levert men het bewijs dat het helemaal geen 'obscurantisme' is waar we ons als pastores en predikanten mee bezig houden. We vinden het juist belangrijk dat mensen bewust kunnen kiezen voor de weg van het evangelie (of

voor een andere weg). Het is alleen zo spijtig dat velen de kans (nog) niet hebben gehad om die keuze te maken omdat ze (nog) niet in aanraking zijn gekomen met mensen die hen vanuit hun geloof konden inspireren.

Hoe vinden mensen de weg naar plekken waar dit kan gebeuren? Je kan denken aan de zogenaamd sociale media, maar ik ben er nog niet van overtuigd dat Facebook en Tiktok hierin een ernstige bijdrage te leveren hebben. Websites daarentegen wel. Vandaar dat ik dit artikel langs die weg lanceer. Toch zijn dit maar hulpmiddelen. Echte ontmoeting gebeurt pas van aangezicht tot aangezicht. Het gaat dan om mensen die iets te zeggen hebben, maar vooral ook kunnen luisteren. Men moet hiervoor ook het juiste kader kunnen creëren. En dan gaat het echt over 'plekken van geloof', een huis, een kerk, een parochielokaal, een bezinningssentrum, ... waar een en ander kan gebeuren, kan 'plaats-vinden'. Dat laatste is een bewust gekozen woord want het gaat erom dat een mens en iets moois werkelijk 'plaats' kunnen 'vinden'. Blijft de vraag: hoe vindt men de weg erheen? Hoe wordt het zoeken aangewakkerd?

Dat plaats vinden heeft alles te maken met de bewegingsruimte die we nodig hebben om een levende kerk te kunnen worden, die geworteld is in het evangelie en vruchten van vrede en gerechtigheid voortbrengt. Men moet er zich vooral thuis kunnen voelen om de innerlijke rust te vinden (*zie ook het artikel over de KoningVisserKringen*). Zoals men in het Frans terecht zegt: 'se reposer' = zich herzetten/herstellen. Daar gaat het om op de zevende dag van de schepping, de dag om uit te rusten, te overschouwen, na de chaos van de afgelopen week alles weer op zijn plaats te kunnen zetten. Nog een reden waarom de zondagspraktijk deel uitmaakt van een gelovige levenskeuze ...

Ontbrekende geloofsvorming

Het is toch godgeklaagd (wel ja ...) dat geloofsvorming enkel gebeurt bij kinderen en dus op hun kinderlijke niveau en niet bij volwassenen. Ze bestaat natuurlijk wel, maar zij die daarvoor kiezen, zijn meestal mensen die kerkbetrokken zijn en wel vaker op vormingsaanbiedingen ingaan. De meeste mensen die zich vandaag gelovig noemen, zijn dit op basis van kinderlijke inzichten en dat is uiteraard een zeer kwetsbare basis. Dat blijkt ook als je ziet om welke redenen mensen kiezen om voortaan zonder de 'ballast' van het geloof verder te leven. Eén misplaatste uitspraak van een pastoor in een begrafenissen kan bv. al voldoende zijn. Of het (over)lijden van een dierbare, waarbij hun godsbeeld niet overleefde kon blijven. Of de negatieve pers die de kerk krijgt. Of het niet kunnen

plaatsen van dingen die in de bijbel* geschreven staan ... De meeste mensen (ook gelovigen) komen met die bijbel trouwens zelden in aanraking. Er zijn wel vage herinneringen uit de kindertijd, waarbij niet zelden verhalen door elkaar worden gehaald. Als bijbelverhalen op de verkeerde momenten of in de verkeerde omstandigheden bij je binnenkomen dan kunnen die inderdaad averechts werken.

Toch is het aanbod aan geloofsvorming of volwassenencatechese nooit eerder zo uitgebreid en zo toegankelijk geweest! Ga maar eens na hoe weinigen in de voorbije eeuwen werkelijk toegang hadden tot een waarachtig geloofsinzicht! Hun godsen hun wereldbeeld lieten dat niet toe, maar ook de kerk was erg karig met het verschaffen van inzicht. Obscurantisme? In die tijd wel, ja. Het schrijnende is dat er nog steeds machten en krachten binnen de kerk actief lijken te zijn die de toenmalige positie van de kerk willen herstellen. Terwijl we van de kerk eerder zouden mogen verwachten dat zij zich kwetsbaar opstelt en alles doet opdat mensen een volwassen geloofsweg kunnen opgaan. Dat vraagt bescheidenheid en luisterbereidheid van de ambtsdragers, die gaandeweg beseffen dat zij meer krijgen van hun medegelovigen dan dat zij te geven hebben. Vaticanum II had overschot van gelijk toen ze de kerk 'het volk van God onderweg' noemde! En dan lezen we bij Marcus: "Hij ging zitten en riep de twaalf bij zich. Hij zei tegen hen: 'Wie de belangrijkste wil zijn, moet de minste van allemaal willen zijn en ieders dienaar'" (Mc 9,35). Het is Jezus die gaat zitten want hij is de Leraar. Niet de apostelen en dus ook niet al hun vermeende opvolgers. Zij dienen zich door het levende Woord te laten zeggen en geen institutionalisme te betrachten, maar wel dienstbaarheid. Daarin immers ligt ware grootheid.

Van lappendeken tot netwerk

Wij komen stilaan uit het tijdperk waarin de kerk zich in onze gewesten manifesteerde als een lap-

pendeken van allerlei kleine parochies. Warmpjes toegedekt waren de gelovigen, dat wel, maar zo zijn ze ook ingedommeld en een beetje laat tot het besef gekomen dat de samenleving ondertussen grondig aan het veranderen was. Vijftig jaar geleden hadden de deelnemers aan Vaticanum II al wel door dat een en ander aan het veranderen was, maar ze konden onze huidige situatie niet voorzien. De uitdagingen waar we nu voor staan zijn niet gediend met het onder het stof vandaan halen van de concilieteksten, maar vragen een heel nieuwe oriëntering! Het Concilie heeft een goede voorzet gegeven, maar nu moeten we verder gaan en gedurfde plannen maken.

Een vrucht van het Concilie is zeker wel de groei van betrokkenheid van de gelovigen op de plaatselijke geloofsgemeenschap. Hoeveel vrijwilligers hebben zich in de jaren zeventig en tachtig niet ingezet voor hun parochie. Velen van hen zien op dit moment met lede ogen aan dat wat zij met overgave hebben opgebouwd nu steeds sneller aftakelt, als het nog niet tot niets werd herleid! Met alle respect voor hun inzet, mogen zij zich daarover toch niet verbazen, vermits hun eigen kinderen en/of kleinkinderen hun betrokkenheid niet hebben overgenomen of zelfs het kerkgebeuren zondermeer de rug hebben toegekeerd!

Het lappendeken is niet langer het kerkmodel dat ons past. In de plaats daarvan hebben we nu nood aan een netwerk. Dat begrip is ons in tijden van sociale media zeker niet onbekend, al staat het in die context eerder voor een illusie van verbondenheid, terwijl het netwerk dat we nodig hebben allesbehalve een illusie mag zijn. Het 'net' is een mooi beeld dat kan verwijzen naar het evangelie waar Jezus zijn leerlingen uitdaagt om 'vissers van mensen' te worden (Mc 1,17). Dat is dan de bevrijdende boodschap in actie: mensen die dreigen te verzuipen nieuwe grond onder hun voeten geven. Dat kan op velerlei wijzen gebeuren en zo werken verschillende groepen en projecten aan hetzelfde: dat wat Jezus het Koninkrijk van God heeft genoemd.

Er bestaat een grote verscheidenheid aan kleine lokale groepen, organisaties, bewegingen, die op eigen wijze daaraan werken, meestal door mensen voor een of ander samen te brengen. Sommige worstelen na jaren met hun voortbestaan, andere zijn nog maar pas opgericht en zijn hun weg nog aan het zoeken. In het kader van de nieuwe 'pastorale eenheden' wordt in bisdom Antwerpen tegenwoordig het begrip 'geloofskernen' gehanteerd en dat kan inderdaad een noemer zijn die hier past. Het gaat echt om kernen (die soms ook heel klein kunnen zijn) waarin het geloof de drijvende kracht is. Meestal zijn die ook verbonden

met de 'plekken van geloof' van daarnet. In het lappendeken, waarin parochies vaak een geïsoleerd bestaan leidden en ook binnen parochies werkingen op zichzelf stonden (catechese bv.), werd al eerder de noodzaak opgemerkt om een en ander met elkaar te verbinden. Dat lukte ook wel eens, maar structureel veranderde er niets.

Geloofskernen zijn er bij gebaat om met elkaar verbonden te zijn, om aan kruisbestuiving te doen, om van elkaar te weten en naar elkaar toe te kunnen gaan, om op bepaalde momenten op één plek samen te komen, bv. op zondag in de kerk. Dat laatste is niet voor alle kernen even evident omwille van de negatieve associaties met 'kerk'. Soms kan men niet aansluiten en dan moet men zelf van de grond af iets opbouwen, wel met de hoop dat de aansluiting ooit nog mogelijk wordt. Elkaar echt ontmoeten kan immers pas als het niet moet (vandaar 'ont-moeten')! ...

Allicht is het niet voldoende om de kernen die al bestaan te erkennen en te ondersteunen. We moeten ook het ontstaan van nieuwe kernen stimuleren. Bij voorbeeld door het opzetten van projecten, zowel van korte als lange termijn. Het voordeel van een project is dat het niet noodzakelijk een langdurig engagement vraagt. Men kan mensen samenbrengen rond een bepaald initiatief en na afloop is ieder weer vrij, mogelijk ook vrij voor een nieuw project! Hoe meer projecten men op-

zet, hoe meer mensen men kan ontmoeten en hoe meer kansen er ontstaan op een grotere onderlinge betrokkenheid en zo ontstaat ook al gauw de behoefte om 'anders' samen te komen, niet taakgericht, maar met een etentje bij voorbeeld ... Klinkt dat niet bekend? En doet dat 'etentje' niet denken aan dat laatste etentje van Jezus? Ik wil maar zeggen dat er zo ook een openheid op eucharistie kan groeien.

Wat binnen het netwerk van de lappendeken nog zal moeten behouden blijven is de pastorale en liturgische dienstverlening. Mensen doen nog altijd beroep op de kerk voor sacramenten of uitvaarten of andere vormen van liturgie of van pastorale aandacht. Binnen het netwerk nemen zij een bijzondere positie in, met vanzelfsprekende banden met diverse geloofskernen. De gewijde bedienaren zullen hierin zeker nog een centrale plaats innemen, maar gezien hun schaarser wordend aantal roept dit toch vragen op over hun positie binnen de open structuur van het netwerk. Daarenboven moeten we uitkijken dat de kerk het netwerk niet zondermeer wil inpassen in haar oude structuur! 'Geen nieuwe wijn in oude zakken,' heeft Jezus toch gezegd ...

Tussen visioen en roeping

Het lijkt welhaast een romantische gedachte om aan een nieuw kerkmodel te kunnen werken dat

van onderuit tot stand komt. Wel, ik ben niet vies van romantiek. Dromen en idealen zijn mij niet vreemd. Ik hoop van u hetzelfde. Als we immers zo realistisch zijn geworden dat we het eigenlijk eerder cynisme kunnen noemen, dan is het de hoogste tijd dat mensen die durven leven vanuit het visioen zich laten gelden en ons tot de orde roepen.

De Jezus die we leren kennen in de evangelies heeft zich altijd verzet tegen het farizeïsme, tegen het wettische denken, tegen een onderdrukkend godsdienstig systeem. Het heeft hem aan het kruis gebracht. Hij was nog niet goed dood en begr... verrezen of zijn volgelingen begonnen al aan een kerk te bouwen die ook geen tegenspraak duldde, die haar wetten stelde en haar voorschriften. Haar bevrijdende boodschap contrasteert tot op vandaag met de wijze waarop ze zich in stand houdt en waarop ze haar waarheid verwoordt.

Ik merk op dat de mensen (celibataire mannen!) die in de kerkelijke hiërarchie opklimmen, vaak verkramppt geraken in hun functie omdat ze altijd diezelfde houding moeten aannemen, met name het onbespreekbaar voorhouden van de kerkelijke leer en voorschriften. Als het gaat om binnenkerkelijke kwesties zoals de geloofsleer, de liturgie, het ambt, dan is er geen open dialoog mogelijk. Althans, de uitkomst van elk gesprek ter zake ligt al vooraf vast, zwart op wit. Zelfs al zou een bisschop het niet eens zijn met wat de kerk voorschrijft, dan nog zal hij eerder loyaal verdedigen wat de kerk zegt, dan de goede orde te verstoren. Er zijn gelukkig ook nog wel synodes en concilies waar een en ander besproken kan worden en we kunnen dan ook maar hopen dat in de toekomst toch een en ander herzien kan worden. Zovele mensen (mannen en vrouwen) hebben immers al zovele prachtige dingen gezegd en geschreven die de kerk ten goede zouden komen om haar geloofwaardigheid te hervinden, om van de kerk die gastvrije ruimte te maken die ze zou moeten zijn. Voorlopig stoten we toch vooral op een kerkinstituut dat wil standhouden, een rots in de branding van de woeste moderniteit.

Na vijftwintig jaar priesterschap probeer ik nog altijd het wezen van mijn roeping van toen na te leven. Die roeping is geworteld in de overtuiging dat de kerk een goede zaak is voor de mensheid, maar dat er nog heel wat werk aan is (op z'n Vlaams gezegd) én dat ik daarin mijn steentje wil bijdragen. De wijze waarop ik tot hiertoe mijn priesterschap heb ingevuld is gekenmerkt door een kritisch engagement, een bereidheid om het ware gelaat van de kerk zichtbaar te maken. Ik wil mij niet neerleggen bij het aftandse imago van de kerk in onze dagen dat althans door het instituut wordt uitgedragen, maar ik wil doen wat in mijn mogelijkheden ligt om mensen een positieve kerkervaring te geven die wél relevant is voor hun eigen leven. En meer dan dat wil ik meebouwen aan een geloofwaardige kerk die vanuit het evangelie mensen samenbrengt en hun geloof helpt groeien. Dat wil ik doen via persoonlijke contacten, liturgie, verkondiging, vorming, kunst, projecten, evenementen, via alle kansen die ontstaan wanneer mensen hun creatieve ideeën samenvoegen. Dat is dan de Geest die waait waar zij wil. En die Geest is voor mij in elk geval de stuwende kracht die overal aanwezig is waar mensen het beste van zichzelf geven, als het moet tegen de stroom in, maar wel met de bedoeling het Rijk van God naderbij te brengen, vooral voor diegenen die nog weinig reden vinden om er in te geloven! De wereld heeft geen kerk nodig die boven op een berg staat, waarbij de mensen verondersteld worden die berg te beklimmen. De kerk moet in het dal van de mensen te vinden zijn, daar waar ze leven, wonen en werken. Ik bid dat Gods Geest ons mag aanvuren en creatief maken in het uitbouwen van een geloofwaardige kerk, die de bevrijdende boodschap, dat het evangelie is, uitdraagt en belichaamt in onze samenleving, zonder dat iemand zich daarvan uitgesloten hoeft te voelen en zonder dat iemand daarvan een machtsstructuur maakt waarin alleen nog dat mogelijk is wat moet ...! Ik blijf vertrouwen in de heilige Geest. Zij is de stuwende kracht die zoveel meer mogelijk maakt dan wij durven geloven.

(Deurne, oktober 2015)

*: Merk op dat ik de woorden 'bijbel' en 'kerk' niet met een hoofdletter begin. Dat is niet vanuit een gebrek aan respect, maar, integendeel, omdat zij mét een hoofdletter loskomen van zowel hun oorsprong als hun finaliteit! Argumenten om ze wél van een hoofdletter te voorzien blijken trouwens van louter formele aard.